

•เขียนโดย manager•

•วันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ 2014 เวลา 12:25 น. • -

ร้อยเรียงร้อยเรื่องเมืองล่อง ตอนที่ ๑๘ การรับรู้เรื่องเมืองล่องผ่านตำนานต่างถิ่น ตำนานในล้านนามีจำนวนมากมาย

ทั้งที่เป็นตำนานฝ่ายวัดและตำนานฝ่ายเมืองหรือพื้นเมือง แต่ทว่าตำนานฝ่ายเมืองมีจำนวนน้อยกว่าตำนานฝ่ายวัดมาก ตำนานฝ่ายเมืองเช่น พื้นเมืองเชียงแสน, พื้นเมืองเชียงราย เชียงแสน, คำมะเกลือเมืองเชียงแสน,พื้นเมืองน่าน และพื้นเมืองเชียงราย เป็นต้น

โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าพื้นเมืองเหล่านี้ไม่มีความสัมพันธ์กับเมืองล่องโดยตรง กรอบกับเมืองล่องเป็นเมืองเล็ก อีกทั้งศูนย์กลางการเขียนตำนานอยู่ไกลจากเมืองล่อง ดังนั้นพื้นเมืองที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ปรากฏเรื่องราวหรือชื่อของเมืองล่องอยู่เลย โดยพื้นเมืองเหล่านี้จะกล่าวรวมว่าเมืองลคอร(ลำปาง)

โดยไม่ให้รายละเอียดถึงเมืองเล็กๆ ที่ขึ้นต่อเมืองลคอรเลย หรือแม้แต่พื้นเมืองเชียงใหม่ในส่วนของเรื่องสมัยราชวงศ์มังราย ก็ไม่กล่าวถึงชื่อเมืองล่องหรือเมืองต้าไฉ่เลย มีระบุไว้เพียงแต่พระแม่กุเคยใช้เป็นเส้นทางทรงเดินทางกลับเมืองเชียงใหม่หลังจากรบศึกขวา(หลวงพระบาง)ที่เชียงแสนผ่านเมืองแพร่ และพัก ๑ คืนที่น้ำต้า เมื่อปีพ.ศ.๒๑๐๑ เป็นที่น่าสังเกตว่าช่วงเวลานี้ทำไมตำนานถึงไม่เรียกที่พระแม่กุพักแรมว่าเมืองต้า หรือเวียงต้า เพราะน้ำแม่ต้าก็ไหลผ่านเมืองต้าอยู่แล้ว

“...เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ นำพระญาเชิงเลอหื้อกินเมืองแพล่ แต่เมืองแพล่มานอนคราวตนหัว ๕๐๐๐ วา คราวตนหัวมานอนน้ำต้า (เมืองต้า) ๙๐๐๐ วา อยู่หน้าต้าวัน ๑ น้ำต้ามานอนห้วยส้ม ๙๓๐๐ วา ห้วยส้มมานอนน้ำมาะ(เมืองมาะ) ๙๒๐๐ วา น้ำมาะรอนคอร(ลำปาง) ๑๓๕๐๐ วา.....นครอรมานอนเมืองตาน ๑๒๐๐๐ วา เมืองตานมานอนทับปวย ๖๕๐๐ วา ทับปวยมานอนละพูน ๑๒๐๐๐ วา อยู่ละพูนวัน ๑ มารอดเชียงใหม่ ๑๐๐๐๐ วา...”

จากข้างต้นเห็นได้ว่าสถานที่ตั้งของเมืองล่องและเมืองต้า นับว่าอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

เพราะคุมเส้นทางที่จะข้ามเทือกเขาทางด้านตะวันตกไปยังที่ราบลุ่มอันกว้างขวางในเขตเมืองลำปาง และเส้นทางตามลำน้ำยมไปยังเมืองแพร่

อีกทั้งเป็นเส้นทางผ่านที่มาจากสุโขทัย เถิน วังขึ้น อีกเส้นทางหนึ่งที่ปรากฏชื่อของเมืองล่อง เมืองต้า ก็เริ่มในส่วนพื้นเมืองเชียงใหม่ตอนเริ่มราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน

เพราะเมืองศูนย์กลางอำนาจที่สำคัญในช่วงนั้นอยู่ที่เมืองลำปาง ดังนั้นพื้นเมืองเชียงใหม่ในตอนนั้นจึงกล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในเมืองลำปางอย่างละเอียด

และปรากฏชื่อเมืองล่อง เมืองต้า เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นเหตุการณ์เจ้าหนานทิพย์ช้างขับไล่ทัพพม่ามหายศ เมืองลำพูน ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงจนแตกทัพกลับไป

เมื่อปีพ.ศ.๒๒๗๒

“...กลางสนามที่นั่นเป็นอันข้าเชือกโกลาหน ลวดแตกกระจัดกระจายเข้าห่างหว่างดอย ขุนแต่งเมืองคือชะเลหน้อย แลท้าวลิ้นก่าน แลนายน้อยธำ แลชาวบ้านชาวเมือง ละบ้านของหอเรือนเสียหนีไฟลื้ออยู่เมืองต้าแลเมืองล่อง เมืองมาะ เมืองชาง ชูแห่งแล...”

“...ลูนันนั้นเช็กคายสุริยะ เมืองเถิน กับแสนสุทนต์ แลเมงกองจ้อ ทั้งนายน้อยชุมพู ยกขึ้นมาตั้งทัพอยู่สบปลาบ เจ้าฟ้าหลวงชายแก้วจึงเกณฑ์เจ้ากาวิละตนเปนนลูกอ้าย

คุมริพลคนทัพไทเยี้ยวม่านลงไฟเลิงสบปลาบยามกลองงาย คีขับริพลเข้าแควดล้อมทับชาวเถินบ่ทันไควยยังทางริมแม่น้ำวัง เช็กคายสุริยะ แสนสุทนต์ เมงกองจ้อ

นายน้อยชุมพูแตกคกน้ำแม่วังพ่ายหนีไฟหลบหลีกลื้ออยู่แควนเมืองล่อง...” เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของเมืองล่อง

มีภูเขาสูงล้อมรอบตัดขาดจากเมืองลำปางและเมืองแพร่ ดังนั้นจึงมีการใช้เมืองล่อง และเมืองต้า เป็นเมืองที่หลบภัยอยู่เสมอ ดังปรากฏหลักฐานดังในตำนานข้างต้น

ในส่วนตำนานธรรมครูบามหาเถรเจ้า (ครูบาฤกษ์จนธรรมาสีมหาเถร) เจ้าหลวงวิชัยราชา เจ้าเมืองแพร่ ให้หนานจันทร์ตีบและหมื่นวัด จารไว้ในใบลานจำนวน ๔๕ ลาน

•เขียนโดย manager•

•วันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ 2014 เวลา 12:25 น. • -

(ลาน ๔) เมื่อศักราช ๑๒๐๐ (พ.ศ.๒๓๘๑) เพื่อบันทึกเรื่องการสังคายนาธรรมของครูบาภิกษุจันทน์มหาเถร ร่วมกับมหาราชาครูเจ้าวัดสวนดอก เมืองเชียงใหม่ เมื่อศักราช ๑๒๘๘ (พ.ศ.๒๓๖๙) ตรงกับเจ้าหลวงแผ่นดินเย็นพุทธวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ ๔ เป็นตอนที่ครูบาภิกษุจันทน์มหาเถรกลับจากเชียงใหม่ผ่านมาถึงเมืองล่อง เมืองต้า ได้กล่าวถึงระยะเวลาที่เดินทางจากเมืองลำปางมาเมืองต้าใช้เวลา ๑ วันพักที่เมืองต้า รุ่งเช้าก็เดินทางต่อเข้าไปสู่เมืองแพร่ และตำนานได้กล่าวถึงเจ้าเมืองล่องไปส่งที่เมืองต้าด้วย ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีเจ้าเมืองต้า ดังนั้นเมืองต้าในช่วงนี้อาจเป็นเมืองที่มีเพียงหัวหน้าชุมชนปกครองขึ้นตรงกับลำปาง หรือขึ้นกับเมืองล่อง

“...ยามนั้นฝนตกยามแลงหนทางมัน ฝูงคนก็ยังจิ้นยินดี ถ้วน ๓ ราตรีรอดแล้ว พระต้นปิ่นแก้วก็ยกออกจากเขलगค์ละกอน วันนั้นมีพ่อเจ้าพระยามหาพรหมภิกษุพงษ์ นำส่งมารอดพระบาทแก้ว แล้วก็รอดเสด็จคืนเมื่อวัง มหาเถรเจ้าก็เดินผ่านโต่งกว้างไต่ต่างไป เข้าป่าไม้ปุ่ดอย ตามทางที่เกยเดี๋ยวก่อน บ่ออิ่ด่อนอันใด เกยเดี๋ยวตางไกลบ่อชวด ก็กลากตมารอดห้องตองเมืองล่อง น้ำห้วยนองขวางหน้า น้ำแม่ต้าไหลหลังลงไป ต้นมีบุญหลายก็มารอดเวียงต้า จาวเมืองต้าและเมืองล่อง ก็ปากันออกมามต้อนรับ ดาข้าวปลาอาหารมาจมเจย บ่อหายเหยสั๊กหยาด พองก็กราบไหว้บาบาทา ยังครูบาต้นบุญใหญ่ แล้วอาราธนาอนเวียงต้า ๑ ราตรี ก็มีวันนั้นแหละ กันแจ่งรุ่งเจ้า ศรีธาหนุ่มเผ่าก็ปากัน นำอาหารภูกญา จังหันมาถวายบดินชบาตจิมครูบา กันว่าฉันโภชนาอิมแล้ว ก็ออกจากเวียงต้าลาเจ้าล่อง ไต่ตามเตยกองออกป่า ผ่าตางมาสู่เวียงแก้วปิ่นโกศยชัคคะ...”

ร้อยเรียงร้อยเรื่องเมืองล่อง ตอนที่ ๑๙ การรับรู้เรื่องเมืองล่องผ่านตำนานต่างถิ่น (ต่อ)

ส่วนตำนานฝ่ายวัดที่ปรากฏชื่อพระธาตุสำคัญของเมืองล่อง (ขวยปู่ ปู่ต๊ับ แหลมลี ร่องอ้อ) คือตำนานพระเจ้าตนหลวง (วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา) และตำนานพระธาตุสบแวน (อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา) เนื้อความของตำนานพระเจ้าตนหลวงที่ปรากฏเกี่ยวข้องกับเมืองล่อง

“...กันว่าพระพุทธเจ้าทำนายสันนี้แล้ว ก็เสด็จไปดอยน้อย ไปแจ้โหว่ ไปม่อนจำศีล ไปปูขวาง ไปจอมไค้ ไปจอมแจ้ ไปชิงแกง ไปสบแวน แจ้แห่ง ซ่อแฮ ขวยปู่ ปู่ต๊ับ แหลมลี ไปร่องอ้อ ไปเสด็จ ขว้าหม้อ ลำปาง จอมทอง เมืองหอด ไปดอยเก็ง เมืองงัม เมืองตั้น เมืองเมย เมืองยวม เมืองทะเล้ง เมืองสะโตง เมืองสะแลบ เมืองตะโก้ ไปเมืองกุสินารา...” และปรากฏในตำนานพระธาตุสบแวน คือ

“...หลังจากนั้นพระองค์ก็ได้เสด็จไปแจ้แห่ง ซ่อแฮ ขวยปู่ จูทับ(พูทับ) ลับลี(หลอมลี) ร่องอ้อ ลำปาง จอมทอง ไปเมืองฮอด ดอยเปิง เมืองคม เมืองเมย เมืองยอง เมืองกลาง สะโพง เมืองสะแลบ เมืองทะเล้ง ไปเมืองกุสินารา โปรดสัตว์ทั้งหลาย...” จากตำนานพระเจ้าตนหลวงและตำนานพระธาตุสบแวน ก็สามารถทราบได้ว่าตำนานทั้งสองเขียนตามรูปแบบของตำนานพระเจ้าเสียบโลก โดยการเชื่อมโยงพระธาตุและเมืองเล็กๆ เข้าไว้ด้วยกันเป็นสายวัฒนธรรมทางความเชื่อศรัทธาตามโลกทัศน์ของผู้แต่ง เพราะตำนานพระเจ้าเสียบโลกกล่าวถึงเฉพาะพระธาตุที่สำคัญๆ เท่านั้น เช่นพระธาตุแจ้แห่ง พระธาตุซ่อแฮ พระธาตุลำปางหลวง เป็นต้น แม้ว่าจะเป็นเพียงรูปแบบการแต่งตำนานตามแบบตำนานพระเจ้าเสียบโลก แต่ทว่าตำนานทั้งสองก็ยังสะท้อนโลกทัศน์และการรับรู้ของคนในสมัยนั้นว่าพระธาตุของเมืองล่องทั้ง ๔ องค์ คือพระธาตุขวยปู่ พระธาตุปู่ต๊ับ พระธาตุหลอมลี และพระธาตุร่องอ้อ(ศรีดอนคำ) ของเมืองล่องอยู่แล้วด้วย นอกจากนี้เมืองอื่นๆ ก็ปรากฏเป็นที่รับรู้และนับถือพระธาตุในเมืองล่องด้วย ดังปรากฏในคำไหว้พระบาทพระธาตุ ของครูบาเจ้าศรีวิไชย วัดบ้านปาง อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน

“...พระธาตุเจ้าเมืองละพูน ลำปาง สระเต็จและขว้าหม้อ ร่องอ้อ จอมแจ้ แจ้แห่ง ซ่อแฮ ชิงแกง ศรี(หลอมลี) ขวยปู่ ปู่ต๊ับ พระกับ พระทิม...พระธาตุที่จอมตองและดอยเก็ง สวนดอก ดอยคำ สุเทพ...” ไหว้พระแม่กุดอย่างม่วนที่สืบทอดกันมาของครูบาโสภณ โสภณ วัดท่าโป่ง เมืองเชียงใหม่ ก็ได้กล่าวอาราธนาขอबारมีจากพระธาตุไฮสร้อยร่วมกับพระธาตุองค์อื่นๆ

“...ขออัญชราชอนธาตุเจ้าจอมทองเปนเกล้า แลพระธาตุแช่แห้ง ชิงแกง ดอยน้อย ฮ่องอ้อ ไฮสร้อย แหลมลี ขวัญปู ปูตับ พระยี่น พระนอน ละคอน เมืองแพล้
เกตุแก้ว ดอยตุง จังโก รังรุ้ง แก้วต้อ ลำปาง สุเทพ สบผาง พนม ผาหนาม สวนดอก ดอยเก็ง...” สรุปล เมืองล่องถือว่าเป็นบ้านเล็กเมืองน้อยของล้านนา
ไม่มีบทบาทที่ปรากฏเด่นชัดและอยู่ใกล้ศูนย์กลางการปกครองตั้งเมืองอื่นๆ เช่น เมืองฝาง เมืองเทิง เมืองพาน และเมืองล่อ อีกทั้งตำนานพื้นเมืองต่างๆ
ทั้งพื้นเมืองเชียงใหม่ (ในตอนราชวงศ์มังราย) พื้นเมืองเชียงแสน พื้นเมืองเชียงราย พื้นเมืองน่าน พื้นเมืองเหล่านี้ก็มีศูนย์กลางการตั้งพื้นเมืองที่อยู่ไกลจากเมืองล่อง
และไม่มีความสัมพันธ์กับเมืองล่องโดยตรง ส่วนเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองล่องคือเมืองลำปางและเมืองแพร่
หรือเป็นเมืองที่เมืองล่องต้องเป็นเมืองขึ้นโดยตรงคือเมืองลำปาง ทั้งสองเมืองก็ขาดหลักฐานฝ่ายเมืองคือพื้นเมืองลำปางและพื้นเมืองแพร่
ดังนั้นจึงเมืองล่องเป็นบ้านเล็กเมืองน้อย เรื่องราวต่างๆ ของเมืองล่องจึงไม่ได้รับการกล่าวถึงจากพื้นเมืองอื่นๆ เลย จะมีบ้างเพียงเล็กน้อยในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่
ก็เป็นช่วงสมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนแล้ว(พ.ศ.๒๒๗๒) เนื่องจากช่วงนี้เมืองลำปางเป็นเมืองศูนย์กลางทางอำนาจและเป็นต้นเค้าราชตระกูลของเจ้าหลวงเชียงใหม่ ลำปาง
ลำพูน และเมืองอื่นๆ ของล้านนา ได้ให้ภาพของเมืองล่องว่าเป็นเมืองที่หลบภัยภัยสงคราม
ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าเมืองล่องเป็นเมืองที่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครอง เป็นเมืองที่ขึ้นต่อเมืองที่ใหญ่กว่าคือเมืองลำปางอย่างหลวมๆ ในระบบอุปถัมภ์
เมื่อมีภัยสงครามหรือเรื่องเดือดร้อนเกิดขึ้นภายในเมืองใหญ่ๆ หรือเมืองเล็กๆ ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้โดยตรง ก็จะอพยพหลบหลีกมาอยู่ในเมืองล่อง
และผู้คนหลากหลายกลุ่มเหล่านี้ย่อมตกค้างอยู่ในเมืองล่องอยู่ไม่น้อย จึงทำให้กลุ่มคนในสวนบริเวณต่างๆ ของเมืองล่องมีความเชื่อบางอย่างเช่นผีปู่ย่า
หรือภาษาที่มีสำเนียงและศัพท์บางคำแตกต่างกันไป (แต่อยู่รวมกันได้โดยความเชื่อหลักๆ ที่เชื่อมคนเมืองล่องไว้คือความเชื่อจากพระพุทธศาสนาเรื่องพระธาตุทั้ง ๕
องค์ในเมืองล่อง และความเชื่อเรื่องผีเมืองคือผีบ่อเหล็กล่อง ที่ชาวเมืองล่องให้ความเชื่อศรัทธาร่วมกัน)
นอกจากนี้ตำนานถิ่นอื่นยังรับรู้ว่าเขตที่ราบเมืองล่องเป็นเส้นทางผ่านระหว่างเมืองลำปางไปแพร่ (พื้นเมืองเชียงใหม่) และแพร่ขึ้นไปเมืองลำปาง
(ตำนานธรรมครูบามหาเถรเจ้า) ในส่วนตำนานพระเจ้าตนหลวงและพระธาตุสบแว่น ก็ยังสะท้อนโลกทัศน์และการรับรู้ของคนในสมัยนั้นว่ามีพระธาตุของเมืองล่องทั้ง
๔ องค์ คือพระธาตุขวัญปู พระธาตุปูตับ พระธาตุแหลมลี และพระธาตุร่องอ้อ(ศรีดอนคำ) ของเมืองล่องอยู่แล้ว

ภูเขช แสนสา

•เขียนโดย manager•

•วันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ 2014 เวลา 12:25 น. • -

